

Úvodní slovo redakce

„Každá cesta má v sobě aspoň zlomek Jihu, hodiny uvolnění, zapomnění, plynutí vln,“ píše ve svém fenomenálním Dunaji Claudio Magris. Inspirativní citát vybízí k úvahám o „cestě“ v nejširším slova smyslu. Cesta může znamenat symbolické i reálné putování naplněné tělesnými, smyslovými či emočními prožitky, může být spojnicí i tranziční zónou v kontaktu dvou protikladů, nebo ji lze chápat jako nástroj i obraz interkulturní komunikace. Nelze se proto divit, že redakci Porty Balkaniky přišlo toto téma jako vhodné a podnětné ke zpracování. Rozhodli jsme se proto vydat se na cestu příprav letošního dvojčísla a přizvat autory a autorky z různých oborů (kulturologie, etnologie, literární vědy). Netušili jsme, kolik nových cest i vln nám příprava letošního čísla připraví.

Ve výše uvedeném citátu terstského germanisty Magrise se hovoří o zapomnění a plynutí, jež v souvislosti s cestami můžeme vnímat různými způsoby, doslovnými i metaforickými. Ostatně i život každého z nás je svého druhu cesta, má svůj počátek a svůj závěr. V kontextu české balkanistiky se v průběhu let 2021 a 2022 uzavřela životní pouť dvou osobností. Toto číslo věnujeme památce Ivana Dorovského a Heleny Bočkové. Profesor literární vědy a komparatistiky, básník, překladatel původem z egejské Makedonie Ivan Dorovský (1935-2021) působil několik desetiletí na filozofické fakultě v Brně, formoval českou slavistiku a balkanistiku nejen v oblasti filologie, ale s významným přesahem do historie, folkloristiky a etnologie. Brněnská etnoložka Helena Bočková (1952-2022) věnovala velkou řadu let výzkumu tradiční lidové kultury a etnické problematiky nejen slovanského Balkánu. Oba zůstanou v paměti mnoha studentů, v nichž probouzeli zájem o Balkán jako o barvitý blízký a zároveň vzdálený a exotický areál hodný pozornosti.

Věříme, že oběma těmto doyenům by se stati v tomto čísle líbily, neboť se domníváme, že samotná existence našeho časopisu je svědectvím jejich odkazu. Čtenář je v předložených studiích veden k tomu, aby cestu vnímal jako text, který je možné číst. Skrze instituce, vzniklé kolem putování krajinou, můžeme číst soubory kulturních hodnot i adaptačních strategií. Cesty lze číst jako krajinný artefakt, pohyb lidí, zboží, idejí a kulturních zvyklostí. Historicky poprvé v časopisu publikujeme text in memoriam, neboť Helena Bočková nás bohužel opustila během recenzního procesu poté, co již text prakticky beze zbytku dokončila. Zde je místo pro upřímné poděkování, jak její rodině za poskytnutí textu, tak Barboře Navrátilové za detailní redakční práci, díky níž se studii podařilo dotáhnout do finální podoby.

Jak poplyne čas konferencí, studijních výměn a návštěv Balkánu, můžeme Ivanovi s Helenou věnovat čas od času srdečnou vzpomínku. Snad je cesty zavály dobrým směrem, třeba někam na Jih.

Gabriela Fatková